

TANRISAL ve KİŞİSEL TÜM BAĞLARDAN KURTULMUŞ BUDDHA'NIN GÖRÜNÜMÜ OLARAK YENİ AHİT'İN İSA'SI¹

Dr. Kürşat Haldun AKALIN

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu

ÖZ

Buddha ile İsa'nın yaşamlarında ortak özellikler olduğu kolaylıkla söylenebilir. Bakire bir anneden doğan İsa gibi, Buddha da cinsel ilişki olmaksızın doğmuştur. Buddha'nın doğduktan hemen sonra annesiyle konuşarak, ben insanların en büyüğüyüm dediği gibi; ilk Thomas İnciline göre, İsa da daha beşiğindeyken annesiyle konuşmuş, ben İsa tanrının oğlu demiştir. Kral Bimbarasa tarafından hayatı ölüm tehdidi altına giren Buddha gibi, İsa da kral Herod tarafından öldürülmek istenmiştir. Hem Buddha hem de İsa, tanrının ruhunun huzurunda vaftiz olmuş, on iki yaşına gelince tapınağa gitmiş ve oradaki rahipler bilgeliğine şaşmıştır. Buddha kırk yedi gün ve İsa da kırk gün insansız tenha bir yerde kalarak perhize girmiştir. Her ikisi yaklaşık aynı yaşlarda otuzlu yaşlarda vaazlık görevine başlamışlar, vaazlığının başlangıcında kötü ruh (şeytan) tarafından ayartılmak istenmiştir. Kötü ruh burayı terk ettikten sonra doğaüstü güçler yanına inmiş, melekler gelerek ona vaaz vermiştir. Kalabalıklar, inanmalarını sağlamak için İsa ve Buddha'dan alamet göstermelerini istemiş, her ikisi de göğün krallığını kurmaya uğraşmışlardır. Buddha, kendisini çok uzun aydınlanmış öğretmenler zincirinin sadece bir halkası olarak tanıttığı gibi; yasaya da peygamberlere de itaat etmediği halde, İsa da, 'kutsal yasayı ya da peygamberlerin sözlerini geçersiz kılmak için geldiğimi sanmayın, geçersiz kılmaya değil, tamamlamaya geldim' (Matta 5: 17) demiştir.

Anahtar Kelimeler: Budizm, Hristiyanlık, Ruhgöçü,

THE JESUS OF NEW TESTAMENT AS THE INCARNATE OF BUDDHA WHO FREED FROM ALL THE CELESTIAL AND PERSONAL TIES

ABSTRACT

It would be easy to say that Buddha and Jesus have common features in their lives. Buddha was born of a virgin without carnal intercourse same as Jesus was born of a virgin without carnal intercourse. According to Gospel of first Thomas, when Jesus was an infant in his cradle, he spoke to his mother and said, I am Jesus, the son of God; same as when Buddha was an infant, just born, he spoke to his mother and said: I am the greatest among men. The life of Jesus was threatened by King Herod, same as the life of Buddha was threatened by King Bimbarasa. Both Buddha and Jesus were baptized in the presence of the spirit of God, went to their temples at the age of twelve

¹ Makalenin geliş tarihi: 08.01.2014

Makalenin kabul tarihi: 25.04.2014

where clerics are said to have astonished all with their wisdom, fasted in unsettled solitude for a long time that Buddha for forty seven days and Jesus for forty, were about the same age that thirty years of age when they began their public ministry, were intended to tempt by the devil (satan) at the beginning of their ministry. They experienced the supernatural powers after the devil left, because angels came and ministered to them. The crowds required a sign from Jesus and Buddha in order that they might believe, and both strove to establish a kingdom of heaven. As Buddha represented himself as a mere link in a long chain of enlightened teachers; Jesus who didnt obey the law and prophets but said that think not that I have come to abolish the law, and the prophets, I have come not to abolish them but to fulfill them (Matthew 5:17).

Keywords: *Budhism, Christianity, Incarnate*

1.GİRİŞ

Uyanmak veya bilinçlenmek anlamına gelen budh fiilinden türetilen Buddha ismi, aydınlanmanın ve olgunlaşmanın sembolü olmuştur. Tanrı Vishnu'nun dokuzuncu vücut buluşu (avatar'ı) olduğuna inanılan Buddha (M.Ö. 500-420); tam anlamıyla masum ve günahsızdır, arınmıştır, bakire bir anneden dünyaya geldiği için kutsaldır, aydınlığın ve iyiliğin öğretmeni namıyla tanınmıştır. Hindu efsanelerinde, cinsel ilişkiye girmesine rağmen hamile kalamayan kadınların ermişlerden aldığı elmayı (ki içinde tanrının ruhunun saklı olduğuna inanılmaktadır) yiyerek hamile kaldığını anlatan pek çok ifadeye rastlanılmaktadır. Cinsel ilişki sonucu olmayan bu tanrı ruhlu çocuklara (ya da tanrı-insanlara) kutsal çocuk denilmektedir. Efsanelerdeki kutsal çocuk annelerinin doğuracağını rüyasında gören bu anneler gibi, Buddha'nın bakire annesi Mahatmaya da bir rüya görür, rüyasında hortumunda çiçek olan beyaz bir fil gelip sağ böğrüne dokunmuş, kutsal ruh böylece annesinin bedenine girmiştir. Buddha doğduğu anda, körlerin gözü açılmış, dilsizlerin dili çözülmüş, sakatlar yürümüş ve ağaçlar çiçek açmıştır. Ruhani varlıklar tarafından yıkanmış ve daha bebekken dört bir yöne adım atmış olan Buddha da, tıpkı İsa gibi, daha beşiğindeyken doğduktan kısa bir süre sonra konuşmaya başlamış, kim olduğunu ve neden dünyaya geldiğini açıklamıştır. Parlak bir yıldız gökyüzünde ışıdayarak tanrının doğumunu bütün yeryüzüne ilan etmiş, tanrısal ruhun kuş olarak yaptığı yardımlarla ışığa ve sonsuzluğa erişmiş olan Buddha; tıpkı İsa gibi yılan (şeytan) tarafından ayartılmak istenmiş, aklın almadığı mucizeleri göstermiş ve meseller yoluyla gizemli açıklamalarda bulunmuş, ruhun arınması terbiyesini tanrıya kurban olma inancı üzerine kurmuş, ruhun ölümsüzlüğü ve bir bedenden başka bir bedene girmesi ya da tanrının ruh olarak bedenleşmesi (avatar) içeriğinde tanrıya duyulan sevgiyi dininin temeli haline getirmiştir. Tanrısal bilgiyi çarmıhla veya ağaca asılmakla bir tutan hristiyanlar gibi, budistler de, ancak bilgi ağacının gölgesinde korunarak aydınlanmaya erişeceğine inanmışlardır. Ruhun bedeninden çıkmasıyla ölümün olduğuna, sadece arınmış ruhların tanrısal-ruhsal diyara girebildiğine inanan budistler gibi, hristiyanlar da, bedenden çıkan arınmış veya

artık günahtan tümüyle kurtulmuş ruhların gökler krallığına alındığına inanmışlardır. Görünen kainatın dışında Tanrının da bulunduğu bu ışık ve ruh diyarı hristiyanlıkta göklerin egemenliği veya tanrı krallığı denilirken; budistler, iyi ya da kötü davranışlarının tam karşılığının verilmesi için yeniden vücut bulma dönemlerinin dışına çıkan tanrısallaşmış yani arınmış ruhun Nirvana'ya¹ gireceğine inanmaktadır. Buddha'ya inananlar, bu dünyanın doğuş ve yeniden doğuş devrelerinden kurtularak ruhun yeniden bedenleşmesinden tam anlamıyla özgür kılınması için; acı çekilmesi ve yoksun kalınması gerektiğine inanmış, sadece bu acının ve ıstırabın şiddetiyle ruhu arınarak Nirvana'ya ulaşacağını ummuş, Nirvana'ya yalnızca dürüstlüğü ve diğerkâmlığın (her şeyden vazgeçmenin) zorlu patikalarından geçenlerin ulaşabileceğine ihtimal vermiştir. Yoksunlukla ve acıyla, diğerkâmlıkla ve dinginlikle tam olarak arınmamış ruhların, engelleri aşmak (veya günahın pençesinden kurtulmak) ve yücelmek için dünyaya geri geldiğine veya bedenleştiğine inanan budistlerden farklı olarak; hristiyanlar, kirli veya kötü ruhların araf diyarında acı çektiğine, işlenen günahların karşılığını ödediğine inanmışlardır.

Buddha'nın, insanın kesinlikle tanrı ya da tanrı elçisi olamayacağını, yani kişinin tanrıyla doğrudan bir bağ kuramayacağını öğreten öğretisine rağmen; bakire annesi Mahatmaya'ya, tıpkı kutsal bakire Meryem'e denildiği gibi, göğün kraliçesi denilmiştir. Buddha ve İsa'nın her ikisi de, on iki yaşındayken tapınaktaki bilgelere ders vermiş ve tanrısal varlıklar olarak övülmüş, söyledikleri her kelimenin gerçekte tanrı sözü olduğuna inanılmıştır. Buddha da tıpkı İncillerin İsa'sı gibi, insanın bulunmadığı ıssız diyarlarda oruç tutmuş, kötülükleri işlettiren karanlığın ruhani güçleri tarafından sınanmış ve ayartılmak istenmiştir. İsa ve Buddha, öğrencilerine beni izleyin demiş, beş bin kişiyi doyurmuş ve suyun üzerinde yürümüş, sözlerinin tanrı sözü olduğunu ve kendisinin de tanrıdan geldiğini kanıtlamak gayesiyle mucizeler göstermiş,

¹ “Bu acılı yalancı dünyadan ve doğum-ölüm (samsara) döngüsünden bir çıkış yolu bulunmasaydı, çaresiz kalacaktık. Neyse ki, gözle görünen ve gerçek sandığımız aldatici gerçeğin ötesinde Nirvana denen kesin ve yalın gerçek var. Yanıltıcı duyularla algılanan duyuların ötesinde bir duyum, günlük olağan yaşantıların ötesinde olağanüstü bir yaşantı bu. Duyular ötesi yalın ve kesin bir gerçeğin söze dile gelmeyen duyumu ve yaşantısı bu. İşte orada bütün eksiklikler, yanlışlıklar, kötülükler nedenleriyle ve sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkıyor. Budistler, Nirvana'yı kendi özlğinde yaşamak, kavramak isterler ve tanımlamaya hiç yanaşmazlar. Bu dünya, çıkan yangınla tutuşup yanmakta olan bir eve benzetilir, akli başında olan herkes bu evden kaçmaya çalışmalıdır. Samsara döngüsüyle dünya yaşamı bir yangın yeriye; Nirvana, bu yangının sönmesiyle ortaya çıkan durumdur. Kendilerini dünya koşullarından, koşullanmışlıklardan çekip sıyrınan canlar, şimdi Nirvana'ya götüren yolda yürümeye başlamışlardır. Nirvana, bağlandığı, sevdiği şeylerden ayrılmak, dünyadan kopmak demektir ve bu ona ölüm gibi gelir.” (Conze, 2004; 23)

hastaları iyileştirmiş ve şifa dağıtmıştır. Buddha da İsa gibi, otuz yaşına girdiğinde öğretmenlik (vaizlik) görevine başlamış, kendisine bağlı öğrencileriyle birlikte hemen her yeri karış karış gezmiş, en etkili konuşmasını dağda yapmış, dağdaki bu vaazında tanrı krallığının kurulacağından söz etmiş ve fakirliği yüceltmıştır. Görevinin dürüstlük (tanrı) krallığının kurulması olduğunu bildiren Buddha gibi İsa da; bu dünyadan ve insani gereksinimleri karşılamadan vazgeçerek peşinden gelenlerden, ailelerini terk edip bırakmalarını istemiştir. Kötüleri iyilere çevirin, nefreti sevgiye dönüştürün, kendinizi fethedin ve böylece evrensel merhamete ve hoşgörüye ulaşın vs. gibi etkili sözlerinin yanında, Buddha, tıpkı İsa gibi (Luka 18: 20); öldürme, çalma, yalan söyleme, zina yapma, anne ile babana saygısızlık yapma demiştir. Kum üzerine kurulan her kasaba geçicidir ve yok olmaya mahkumdur diyen Buddha gibi; İsa da, sözümü duyup da uygulamayan herkes evini kum üzerinde kuran budala adama benzer (Matta 7: 26), demiştir. Zenginlerle para karşılığı ilişkiye giren Mary Magdalena'nın İsa'yı izlemesi (Luka 7: 36-50) gibi; sosyete fahişesi Ambapali de Buddha'nın yakınındadır ve her gittiği yere gitmiş ve birlikte yemek yemiştir (Vinaya, Mahavagga 6.30.1-2). Gerçeği bildirdiği gibi kendisi de gerçek ve yol olan (Yuhanna 14: 6) İsa kadar; Dharma'yı gören beni de görür (Itivuttaka 3.5.3) diyen Buddha da, gerçeği yani Dharma'yı² açıklamıştır. İsa da tıpkı Buddha gibi; yılanın başını ezmiştir, tanrı sözünün (tohumunun) ekincisi olarak kendisini tanıtmıştır, dürüstlük krallığının kurucusu olduğunu söylemiştir. İffet, hoşgörü, ılımlılık, diğerkâmlık, merhamet ve sevgi; Buddha ve İsa'nın sürekli tekrarladığı kelimeler olmuştur. Buddha ile İsa, sadece sözleriyle değil, cemaatlerinin tutum ve davranışlarıyla yönüyle bile birbirine benzemektedir. Aydınlanmış öğretmenler zincirinin sadece bir halkası olarak kendisini tanıtan Buddha'nın, hinduizmi reddetmiş olmasına rağmen, kendisine uygun gelen bazı kısımlarını kabul ederek kendi yolunun, eski dinin tamamlanmış yeni tarzı olduğunu öne sürdüğü gibi; İsa da, museviliği ve tapınma ilkelerini tamamıyla yolundan dışladığı halde, peygamberleri tamamladığını (Matta 5: 17) iddia etmiştir. Budizmin, en son aşamada tamamıyla tapınak ayinlerinden kurulu bir düzeni de beraberinde getirdiği, rahiplerinin bu dünyadan ve tüm insani ilgilerden çekilerek münzevi ve çilekeş bir yaşama sürüklendiği gibi; hristiyanlıkta kendi düzenini kilise ayinleri üzerinde kurmuş, papazları kilise duvarları içinde tam bir asketik yaşam sürmüştür. Tapınak duvarları sınırlarında yaşanan Buddha ilkelerinin yaşama

² “Çevremizde algıladığımız her şeyin özünde, ardında, ötesinde tek bir yüce gerçek bulunuyor. Duyularla algılanan, gelip geçici dünyayla karşılaştırıldığında gerçek olarak kalan Dharma'dır. Dharma, gerçekten gerçek olandır. Biz gerçekten gerçek olana, Dharma'ya yönelmeliyiz, yalancı, gelip geçici dünyaya değil. Gerçek mutluluk dünyada değildir, Dharma'dadır, gerçek'tedir. Dharma, dünyadaki varlıkların ve olayların hem dışında hem de içinde olan ve onları hem içten hem de dıştan yöneten yasadır.” (Conze, 2004; 33)

uyarlanan temel ilkeleri, tefekküre dalmak, sürekli aynı tarz halinde kalmak, öğretileri ya da ulvi sözleri dinlemek, güvenilir bir rehber eşliğinde eğitilmek olmuştur. Hıristiyanların temel düsturları da vaazları dinlemek, bireysel duanın yanısıra cemaat ayinlerini de bir görevliler zümresi idaresinde bir düzen altına almak, üst bir papazın yönetiminde kutsal kitabı öğrenmek olmuştur.

M.Ö. 210'lu yıllarda Budist misyonerler vaaz verdikleri için mahkûm edilmiş, fakat daha sonra bir cin veya ruh (melek) gelerek hapishanenin kapılarını açmış ve hepsinin serbest kalmasını sağlamış, böylece hepsi her yerde vaaz vermeye devam etmişlerdir (Davids, 1994; 56). Budistlerin kutsal kitaplarında anlatılan bu ruhani olay, *'kıskançlıkla dolan başkâhin ve beraberindekilerin hepsi, yani Saduki mezhebinden olanlar, elçileri yakalatıp devlet hapishanesine attırdılar; ama geceleyin Rab'bin bir meleği zindanın kapılarını açıp onları dışarı çıkarttı, gidin ve tapınağa girip bu yeni yaşamla ilgili sözlerin hepsini halka duyurun, dedi'* (5: 17) ifadesiyle Yeni Ahit'in Elçilerin İşleri kitabına aktarılmıştır. Elbette budizmin hristiyanlığa uymayan bazı yanları da vardır. Örneğin Buddha ölmeden az önce, *'Ananda, ben gittiğimde, Buddha artık yok diye asla düşünmemelisin, söylediğim sözlerle ve gösterdiğim tarzlarla benim ardullarım veya temsilcilerim olmalısınız, artık her biriniz birer Buddha olmalısınız'* (Hardy, 1973; 62) derken; İsa tam aksi yönde yol alarak, *'gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin, size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin, işte ben dünyanın sonuna dek her an sizinle birlikteyim'* (Matta 28: 20) diyerek, herkesin birer İsa olmasını istememiş, tek İsa'ya herkesin bağlı kalmasını emretmiştir. Kısacası budizmde mutluluğa ulaştıracak pek çok yol vardır, ruhu yüceltmede Buddha'nın sözleri aydınlanmada yollardan bir yoldur; oysa hristiyanlık tanrıya ulaştıran İsa'nın sözlerinden ve kendisinden başka bir yol tanımaz, bütün diğer yollar şeytanın ayartmalarından veya şeytanın İsa'yı taklit etmesinden başka bir şey değildir, bu nedenle İsa'nın yolu dışındaki bütün yollar (ya da dogmalar) kötü ve şeytan icadı olduğu için yasaklanmıştır. Tanrısal ve kişisel bütün bağlardan kurtularak özgür olmanın sonucunda, bilgiye ve gerçeğe olduğu kadar merhamete ve sevgiye erişmenin temeli haline geldiği Budizmin, hristiyanlıkla uyum içinde olması ne kadar aykırı görülürse görülsün; İsa'nın sözlerine çocuklar gibi açık olabilmenin zorunlu olduğu bu ilk aşamada, zihinlere ve yüreklere hâkim olmuş eski tanrı imgelerinden ve düsturlarından kurtulmanın veya bağlı kalmamanın zorunluluğu dikkate alındığında, böyle bir aykırılığın olmadığı hemen fark edilecektir. Yeni Ahit'i kabul etmeden önce Eski Ahit'le olan bağların koparılması gerekecektir. İsa'ya taparak İsa'nın babasına yönelmenin temel koşulu, Musa'nın tek tanrısı Yahve'den kopmaktır. Ayrıca, bu dünyanın kalıcılığı veya sonsuzluğu varsayımına dayanan budizm; sürekli reenkarnasyon dogması üzerinde kurulduğu için, kişinin bu günkü yaşamı da ruhun geçmiş bedenleşmesi sırasında edindiği deneyim ile birikimlerine dayanmaktadır. Karma tarafından çizilen kaderi, kişinin aşabilmesi için gerekli olan ve aydınlanma olarak tanımlanan, kişisel hürriyet veya irade payı, yalnızca

meditasyon ve doğru yaşamayla sağlanırken; hristiyanlık bu görüşlerin karşı kutbunda yer almıştır, kurtuluş yalnızca imanla olur, bu kainat kıyametle son bulur, ruhun bir başka bedende geri dönüşü yoktur, öldükten sonra ruhun yargılanması dolayısıyla da sonsuz ödüllendirilmesi veya cezalandırılması vardır. Hayvan veya insan olsun tüm varlıkları bir kılan, ruhun alçalışı ya da yükselişi ile yeniden bedenleşmesi nedeniyle ruhun hayvanlıktan insanlığa veya insanlıktan hayvanlığa geçişini mümkün kılan Hinduizm ile de uyum halinde bulunan budizm, yaratıcı-yargılayıcı tanrı anlayışı olmadığı halde, tüm varlıkları bir ve eşit kılmıştır. Oysa hristiyanlıkta, kâinatı yaratan tanrı varlıklar arasında hiyerarşik bir derecelendirme yapmış, insanları hayvanlardan ayrı ve üstün kılmış, erkeği de kadına kıyasla üstün yaratmıştır. Hristiyanlık ile budizm arasında kökten aykırılıklara rağmen, Yeni Ahit İsa'sı söz ve düşünceleriyle, Buddha'nın yeniden vücut bulmuş halidir.

2.İsa'nın Sözlerindeki Buddha İlhamları

İsa ve Buddha'nın her ikisi de, kendisini iyi çoban ve marangoz olarak tanıtmış, ezeli ve ebedi olduğunu bildirmiş, dünyanın ışığı ve insanların kurtarıcısı olduğunu sürekli olarak tekrarlamış, ölen her insanı yargılayacağını bildirmiştir. İsa gibi Buddha da, sözlerinin bütün insanlara duyurulmasını ve diğer uluslardan herkesin kendi öğrencileri olarak yetiştirilmesini istemiş, kendi sözlerini dünyada her yere yaymakla ve herkese buyruklarını uygulattırmakla görevlendirdiği bağlıları sayesinde dinini tanıtmayı gaye edinmiştir. İsa da Buddha gibi, alçakgönüllülük ve yoksunluk içinde geçici bu dünyanın ret ve terk edilmesini istemiş, sıkıntı veya belaya uğrandığında sabırdan daha çok her şeyden vazgeçmeyi önermiştir. Nikodim'in bir gece yarısı İsa'ya geldiği (Yuhanna 3: 1) gibi, zengin bir adam da Buddha'ya gelmiş ve benzeri sözleri söylemiştir (Davids, 1994; 52). Benim krallığım bu dünyada değildir (Yuhanna 18: 36) diyen İsa gibi; Nirvana'da sonsuz ruhsal yaşamı vaat eden Buddha da, ezeli barışı istemiştir. İsa Kudüs'e girerken, Buddha da Rajagriba'ya girmiştir. Vaizlik görevlerinin başlangıcında, ıssız yerde kötü ruh (şeytan) tarafından ayartılmak istendiklerinde, Buddha'nın kötü ruha '*yolumdan uzaklaş*' (Donehoo, 1972; 81) dediği gibi, İsa da şeytana '*çekil git*' (Matta 4: 10) demiştir. İssiz yerde kötü ruhun Buddha'ya, krallığın yolundan geri dönersen dünyanın hâkimi sen olacaksın dediği (Donehoo, 1972; 81) gibi; şeytan da, İsa'ya, dünyanın bütün ülkelerini sana vereceğim (Matta 4: 8) sözleriyle İsa'yıkandırmak istemiştir. İsa yanından şeytanı kovduktan sonra, meleklerin İsa'ya hizmet ettiği (Matta 4: 11) gibi; Buddha'nın uzaklaştırdığı kötü ruh gittiği anda, gökyüzünde çiçekler açar ve her tarafı güzel kokular sarar. İlk defa bir incir ağacının gölgeliğinde tefekküre dalan Buddha gibi, İsa'da incir ağacının dibinde tanrıyı aramaya çıkmış; İsa kadar Buddha da göksel krallığı bu dünyada kurmaya çalışmıştır. Buddha gibi İsa da, yaşamı veya her arzuyu acı

çekmek³ olarak algıladığı için, acıdan kurtulmak maksadıyla dünyevi/bedensel isteklerden kurtulmayı gerekli görmüştür. Budistlerin kutsal kitabı Somadeva'da yazılan, suç işleyen gözü çıkar ve at tavsiyesinin bir benzerini; İsa da, 'eğer sağ gözün seni günaha sokarsa onu çıkar at, çünkü vücudunun bir üyesinin yok olması, tüm vücudunun cehenneme atılmasından iyidir; eğer sağ elin seni günaha sokarsa onu kes at, çünkü vücudunun bir üyesinin yok olması, tüm vücudunun cehenneme gitmesinden iyidir' (Matta 5: 29), şeklinde İncillerde demiştir. Buddha'nın bütün gayret ile telkinleri, her insana merhamet etmek ve sevmek üzerinde odaklaştığı gibi; İsa da, 'düşmanlarınızı sevin, size zulmedenler için dua edin' (Matta 5: 44), demiştir. Gösterişe kesinlikle karşı olan Buddha'nın 'iyilikleriniz gizli ve pişmanlıklarınız içten olsun' (Donehoo, 1972; 93) sözünün bir benzeri, İsa tarafından 'yapmanız gereken doğru işleri gösteriş için insanların gözü önünde yapmayın, öyle yaparsanız göklerdeki Babanızdan ödül alamazsınız' (Matta 6: 1) ifadesiyle tekrar edilmiştir. Buddha'nın, 'yalnızlığın sessizliğini tadan kişi, korkudan ve günahattan arınarak Dhamma'nın lezzetini tadar' (Kaya, 1999; 106) ifadesiyle yalnızlığı önerdiği bilge kişinin, kendi kurtuluşunu kendisinin gerçekleştireceği temeli üzerinde kurulan Budizm⁴ gibi, İsa da 'gizlilik içinde yapılanı gören Babanız

³ "Birinci soylu gerçek: yaşamdaki her şey acıdır. Kendimize yönelik olarak duyduğumuz şiddetli arzular kaygıya (ya da Dukkha'ya yani acı çekmeye yol açar. Çünkü istediklerimizi elde edebilsen bile, bunları ebediyen elimizde tutamayacağımızı da anlamış oluruz. İkinci soylu gerçek: Acının ya da kaygının kaynağı. Buda'nın teorisine göre, Dukkha'nın asli sebebi, en basit formulu ifadesiyle Tanhadır (susuzluk halidir). Bu susuzluk, dışımızda bulunan bir şeye yönelttiğimiz temel ve içten bir özlem olarak tasvir edilebilir. Bunun bir hayli geniş çaplı bir yelpazesi vardır: Açgözlülük, şehvet ve pintilik gibi kaba gösterimlerden, dünyada iyi eylemlerde bulunmak ve gerçeği bilmek gibi gösterimlere kadar uzanan çok geniş bir yelpaze. Üçüncü soylu gerçek: Acı çekmenin sona ermesi. Şiddetli arzunun ya da dünyevi bağımlılıklara karşı duyulan susuzluğun (tanha) üstünde kontrol kurmak. Eğer dünyevi bağımlılıkların kökleri kazınırsa, ikinci olgu olan susuzluğun ateşi de kendi kendine sönecektir. Bu başarılıdıktan sonra, Nirvana durumuna spontane olarak ulaşılabilecektir. Dördüncü soylu gerçek: Acı çekmenin sona erdiği noktaya götüren yol. Kişi artık dünyevi bağımlılıklara (tanha) duyduğu müzmin susuzluğu ve şiddetli tutkuları elimine etmek niyetindeyse, bu, pratik adımları içerir. Bu Nirvana'nın elde edileceği şey, soylu sekiz katlı patika dediğimiz şeyin şeklini alır. Sırasıyla: 1.Doğru anlayış, 2.Düşüncenin doğru istikamette yönlendirilmesi, 3.Doğru konuşma, 4.Doğru eylem, 5.Doğru yaşam biçimi, 6.Doğru çaba, 7.Doğru zihinsel tutum, 8.Doğru konsantrasyon." (Smith, 2010; 90)

⁴ "Budacılık, iyi insanın kendisini Brahmanlar ve Vedalarla bağlamasının gerekli olmadığını ve kendi kurtuluşunu kendisinin gerçekleştirebileceğini ilan etmişti. Gautama, bir ağacın (Bo ağacı, bilgi ağacı) altında otururken ruh göçü hakkında aydınlanıncaya ve dört kutsal hakikate kadar, birbirini takip eden soyutlama aşamalarını peş peşe geçti. Bu dört kutsal hakikat şunlardır: 1.Dünyada ıstırap evrenseldir, 2.nedeni arzu veya düşkünlüktür, 3.bu ıstırap ancak Nirvana ile sona

ödüllendirir' (Matta 6: 4) uyarısında bulunmuştur. Budistlerin kutsal yazılarında tekrarlanan 'her kişinin zihninde gizlediklerini Buddha bilir' (Donehoo, 1972; 84) yüceltmesinin bir benzerini; insanların ne düşündüklerini bilen İsa, 'yüreğinizde neden kötü düşüncelere yer veriyorsunuz' (Matta 9: 4), demiştir.

İsa gibi Buddha da, bir kimsenin varını yoğunu terk edecek derecede özverili olmasını, kendisine yapılmasını istemediği bir şeyi başkasına da yapmamasını (altın kural), diğer insanları yargılamamayı, düşmanlık edenleri dahi sevmeyi öğütlemiştir. Kendisine inananların gösteriş için dua etmesini ve övülmek için de yardım etmesini yasaklayan Buddha ile İsa, gizliden vereni övmüş, on emir üzerinden (Luka 18: 20) buyruklarını vermiştir. İsa gibi suyun üzerinde yürümüş olan Buddha'nın, 'masum ve zararsız temiz yürekli insanlara yumruk atan veya inciten herkes, on emirden birine göre ceza görecektir: merhametsizce acı çektirilecek, bedeninden parça kaybedecek veya yara alacak, ağır elemelere uğratılacak, dimağını kaybedecek, kralın gelişyle belalara çarptırılacak veya kendisini dehşetli bir suçlama karşısında bulacak, akrabalarını kaybedecek veya hazinesi tahrip olacaktır, bu akılsız sonunda cehenneme atılacaktır' (Lillie, 1979; 26), (Majjhima Nikaya 135.9) sözleri ile, İsa'nın, 'atalarımıza, adam öldürme, öldüren, yargılanmayı hak edecek denildiğini duydunuz; ama ben size diyorum ki, kardeşine karşı öfkelenen her kişi yargılanmayı hak edecek; kim kardeşine aşağılayıcı bir söz söylerse yüksek kurulun yargısını hak edecek, kim kardeşine ahmak derse cehennem ateşini hak edecek' (Matta 5: 21) sözleri arasında bir uyum vardır. 'Bu dünyadaki ölümlülerin büyük bir çoğunluğu suyla yıkanır, ancak hiç kimse suyla yıkanarak arınmaz, küçük büyük demeden tüm günahlardan kendisini çekip sıyırın kişi temiz kişidir, Brahmin de günahlarını terk eden kimsedir' (Udanavarga 33.13) diyen, Buddha'nın, 'kirli olan her ne varsa kötü düşüncelerden veya kötü hislerden kaynaklanır, kötü emeller ve kötü ihtiraslar bir kere ortaya çıktığı anda yıkımı ve zararı da beraberinde getirir, bu nedenle suçlu önce kendisini kötülüğün patikalarına sürükleyen his ile fikirlerine bakmalıdır' (Lillie, 1979; 21) sözü; ile, İsa'nın, 'ağızdan çıkan yürekte kaynaklanır, insanı kirleten de budur, çünkü kötü düşünceler, cinayet, zina, cinsel ahlaksızlık, hırsızlık, yalan tanıklık ve iftira hep yürekte kaynaklanır, insanı kirleten bunlardır' (Matta 15: 18) ifadeleri arasında çok yakın benzerlik

endirilebilir, 4.Nirvana'ya erişme yolu. Bunu kavradığımda, ruhum arzunun kötülüğünden kurtuldu, dünyevi varoluşun kötülüğünden kurtuldu. Kurtuluşla kurtuluşun bilgisi uyandı, yeniden doğuşun zinciri kırıldı, kutsal yol sona erdi, artık bu dünyaya dönmeyeceğim. Doğrunun çarkını döndürmek başladığı, onlara mükemmel yolu, aşırı riyazet ile zevk düşkünlüğü arasındaki orta yolu öğrettiği, sekiz dilimli yolla huzura, bilgiye, aydınlanmaya, Nirvana'ya ulaşacaklarını bildirdiği kabul edilir. Sekiz dilimli yol: doğru inanç, doğru niyet, doğru söz, doğru eylem, doğru geçim, doğru çaba, doğru muhakeme, doğru murakebe.' (Betany, 2005; 311)

vardır. Ayrıca İsa'nın bu sözleri (Matta 15: 18), ile, '*bizim olan her şey düşüncelerimizin sonucundadır, düşüncelerimizde kurulumuz, düşüncelerimizde oluşur; bilge kişi düşüncelerini uyanık tutmalı çünkü onları sezme zordur, iyi korunan düşünceler mutluluk getirirler; herkesi ayartan duyu nesnelere tarafından ayartılmasına rağmen, o, kalbine zehirli bir ok saplanmış bir aslan gibi direndi ve kendini zevke kaptırmadı*' (Kaya, 1999; 78, 84, 175) ifadesi arasında da tam bir uyum vardır. Buddha'nın, '*akıllı adamı kendi haline bırakırsanız, hemen, duygularını ve düşüncelerini gizleyip kendine tutsak etmenin bir yolunu bulacaktır; bu tutsaklık ne kadar sıkı ve daimi olursa, mutluluk da o kadar kesin ve devamlı olacaktır*' (Lillie, 1979; 24), (Dhammapada 36) sözü; ile, Paul'un mektuplarında yazdığı, '*her düşüncüyü tutsak edip Mesih'e bağımlı kılıyoruz*' (2. Korintliler 10: 5) ifade arasında benzerlik vardır. Buddha'nın, '*benim yolumdan giden dünyada olan her şeyini terk eder*' (Hardy, 1973; 68) dediği gibi; İsa da, '*sizden kim varını yoğunu gözden çıkarmazsa, benim öğrencim olamaz*' (Luka 14: 33) demiştir.

Buddha'nın, '*insanların yaşamlarını almaktan vazgeçmek zorundasınız, hançersiz ve kılıçsız olarak kalmalı ve yaşama son vermekten sakınmalısınız*' (Davids, 1994; 59), (Digha Nikaya 1.1.8) sözü; İncillere, '*kılıcını yerine koy, kılıç çekenlerin hepsi kılıçla ölecek*' (Matta 26: 52) olarak yansımıştır. Budistlerin kutsal yazılarındaki, '*Buddha'nın bedeni, sevgi ve sabrı olduğu kadar şefkat ve gerçeği de getirmiştir*' (Davids, 1994; 54), (Vimalakirtinirdesha Sutra 2) ifadesi; Yuhanna İnciline, '*Kutsal Yasa Musa aracılığıyla verildi, ama lütuf ve gerçek İsa Mesih aracılığıyla geldi*' (1: 17) cümlesiyle aktarılmıştır. Yine Buddha'nın, '*bir kimseye başkalarının hataları kendi yanlışlarına kıyasla çok daha kolay görünür, elekten geçirdiği kendi büyük hataları kevgirden geçerken başkalarının saman tozları dahi elek üzerinde kalır ve göze batır, bir kişi kendi hatalarını çok zor görür, tüm dikkatini başkalarının yetersizlikleri veya yanlışları üzerinde topladığından, kendi söz ile davranışlarını anımsamaz bile*' (Lillie, 1979; 26), (Udanavarga 27.1) uyarıları; Luka İnciline, '*sen neden kardeşinin gözündeki çöpü görürsün de kendi gözündeki merteği fark etmezsin; kendi gözündeki merteği görmezken, nasıl olur da kardeşine, kardeş izin ver de gözündeki çöpü çıkarayım dersin; seni ikiyüzlü, önce kendi gözündeki merteği çıkar, o zaman kardeşinin gözündeki çöpü çıkarmak için daha iyi görürsün*' (6: 41) ifadesine uyarlanmıştır. Yuhanna İncilindeki, '*Musa, Yasa'da bize böyle kadınların taşlanması buyurdu, sen ne dersin; İsa eğilmiş, parmağıyla toprağa yazı yazıyordu, durmadan aynı soruyu sormaları üzerine doğruldu, aranızda günahsız olan ona ilk taşı atsin, dedi*' (8: 5) ifadesi; ile, Buddha'nın, '*başkalarının hatalarını görmeyin ya da diğer insanlar ne yapıyor veya neden yapmıyor diye gözlemeyin; sadece kendinize bakın, neleri söylediğinizi ve neden yaptığınızı daima araştırın*' (Lillie, 1979; 25), (Dhammapada 4.7) uyarısıyla yakın bir benzerlik vardır. Ayrıca, İsa'nın '*aranızda günahsız olan ona ilk taşı atsin*' ifadesi; Buddha'nın '*o beni incitti, o beni dövdü, o beni yendi, o beni soydu gibi düşünceleri besleyen kişi asla nefretten kurtulamaz; o beni incitti, o*

beni dövdü, o beni yendi, o beni soydu gibi düşünceler beslemeyen kişiyi nefret terk eder; çünkü nefret, hiç bir zaman nefretle yok edilemez, nefret sevgi ile yok edilir, bu ölümsüz bir kanundur' (Kaya, 1999; 79) sözü arasında anlam uyumu bulunmaktadır. Luka İncilindeki 'bedenin ışığı gözdür, gözün sağlamsa tüm bedenin de aydınlık olur, gözün bozursa bedenin de karanlık olur' (11: 34) ifade; ile, Buddha'nın, 'bir insanın tüm varlıkları görmesini sağlayan ışığın taşıyıcısı gözleri gibi, kendisini mükemmel akla ulaştıracak olan ahlaki yasayı görebilmelidir' (Lillie, 1979; 23), (Udanavarga 22:4) ifadesi arasında tam bir uyum vardır.

Buddha'nın, 'büyük bulutların getirdiği yağmurlar üstünlerin ve acizlerin üstüne yağdırır, Güneş ve Ay ışığıyla dünyanın her yerini aydınlatır; iyilik yapanlar da kötülük peşinde koşanlar da, yüksekte olanlar da aşağıda kalanlar da yağmur altındadır ve ışığı görür' (Donehoo, 1972; 86), (Sadharmapundarika Sutra 5) sözleri; ile, Matta İncilindeki, 'düşmanlarınızı sevin size zulmedenler için dua edin, öyle ki göklerde olan Babanızın oğulları olasınız, çünkü O güneşini hem kötülerin hem de iyilerin üzerine doğdurur, yağmurunu da hem doğruların hem de eğrilerin üzerine yağdırır' (5: 45) ifade arasında tam bir uyum vardır. Buddha'nın, 'bırakın bizi, hiçbir şeye sahip olmayanları, en mutlu olanlar olarak yaşayalım, tıpkı ışık saçan tanrılar gibi neşe içinde olalım' (Donehoo, 1972; 85), (Dhammapada 15.4) sözleri; Luka İncilindeki, 'İsa, gözlerini öğrencilerine çevirerek şöyle dedi: ey yoksul olanlar, ne mutlu size, Tanrı'nın Egemenliği sizindir' (6: 20) ifadeye yansımıştır. İsa'nın Luka İncilindeki bu ifadesi, Buddha'nın 'kendimize ait bir şeyimiz olmasa da biz mutlu yaşayalım, mutlulukla beslenen parlak tanrılar gibi olacağız; tutkuların daha büyük bir ateş, nefretten daha büyük zarar, bu bedenden daha büyük ıstırap, ruh huzurundan daha büyük mutluluk yoktur; galibiyeti de yenilgiyi de terk eden kişi huzur içindedir, mutludur' (Kaya, 1999; 105) ifadeleriyle de uyumludur. Buddha'nın, 'tamahkar ve bencil göğe giremez, bir aptal dahi merhametin ve iyiliğin aleyhinde konuşamaz; akli olan her insan ise, şefkatli ve hayırseverli özverileriyle mutlu olur, böylece ölümden sonraki hayatının sevincinin gölgesine girer' (Davids, 1994; 51), (Dhammapada 13.11) sözleri; Matta İncilindeki, 'eğer eksiksiz olmak istersen, git, varını yoğunu sat, parasını yoksullara ver; böylece göklerde hazinen olur, sonra gel, beni izle' (19: 21) ifadelerine yansımıştır. Matta İncilindeki bu ifadeler, Buddha'nın 'merhametsiz kişi asla tanrıların ülkesine ulaşamaz, aptallar özgürlüğe şükredemezler; bilge kişi özgürlükten sevinç duyar ve bu yolla öteki dünyada da mutlu olur; kutsal yolda atılan ilk adım, tüm dünyaya egemen olmaktan, cennete girmekten, dünyaların efendiliğinden daha iyidir' (Kaya, 1999; 102) sözleriyle de uyumludur. Buddha'nın, 'varlıklı asilzadenin verdiği sadakaların yanında, saflık içinde verilmiş bir çöp çok daha hayırlıdır; verilmiş her hediye verenin masumiyeti ve imanıyla değer kazanır; verilen miktar çok önemsiz olsa dahi, verenin imanıyla tesiri çok büyük olacaktır' (Davids, 1994; 55), (Jatakamala 3.23) sözü; Luka İnciline, 'İsa başını kaldırdı ve bağış kutusuna bağışlarını

atan zenginleri gördü, fakir bir dul kadının da oraya iki bakır para attığını görünce; size gerçeği söyleyeyim, bu yoksul dul kadın herkesten daha çok verdi, çünkü bunların hepsi kutuya zenginliklerinden artanı attılar, bu kadın ise yoksulluğuna rağmen geçinmek için elinde ne varsa hepsini verdi' (21: 1) ifadesi olarak uyarlanmıştır. İsa'nın çok etkili sözlerinden biri olan, 'Bana iman eden kişi ölse de yaşayacaktır, yaşayan ve bana iman eden asla ölmeyecek' (Yuhanna 11: 26) ifadesi; Buddha'nın, 'bana en küçük de olsa bir imanı olan ve beni seven bir kimse, gökte ve sonrasında yaşayanlar arasında olacaktır'(Davids, 1994; 53), (Majjhima Nikaya 22.47) sözünün yansımasıdır. Buddha'nın 'cehalet deryasında boğulanlar, kendilerini ne kadar büyük ve bilge olarak görseler de, çöküş ve hastalığın olduğu kadar ölüm ve diğer belaların kuşatması altına girerler, körlerin kör klavuzu gibi kötülüğün (Samsara'nın) tekerleğinde döndükçe dönerler' (Hardy, 1973; 108) (Mundaka Upanishad 43. 21) sözü; ile, İncil'deki İsa'nın 'bırakın onları, onlar körlerin kör kılavuzlarıdır; eğer kör köre kılavuzluk ederse, her ikisi de çukura düşer' (Matta 15: 14) ifadesi arasında benzerlik bulunmaktadır.

Buddha'nın, 'her tür kişisel düşünce ve benlikten vazgeçmek, aydınlanmanın temel koşuludur; ancak her şeyden vazgeçerek ve hiçbir şeye bağlı kalmayarak, özgür olunur' (Lillie, 1979; 22), (Majjhima Nikaya 72.15) sözü; ile, Markos İncilindeki, 'canını kurtarmak isteyen onu yitirecek; canını benim ve Müjde'nin uğruna yitiren ise onu kurtaracaktır' (8: 35) ifade arasında tam bir uyum bulunmaktadır. Matta İncilindeki, 'İsa ona, tilkilerin ini ve gökte uçan kuşların yuvası var ama İnsanoğlu'nun başını yaslayacak bir yeri yok, dedi' (8: 20) ifade; ile, Buddha'nın, 'kendini düşünen ve kendisi için çaba sarf edenler, oturdukları evden dahi zevk alamayanlardır; kendi göllerini terk eden kuğular gibi, evlerini ve yakınlarını terk etmedikçe, mutluluğu bulamayacaklardır' (Lillie, 1979; 28), (Majjhima Nikaya 29.12) sözü arasında yakın benzerlik bulunmaktadır. Ayrıca Buddha'nın bu sözü (Lillie, 1979; 28), Matta İncilindeki 'Benim adım uğruna evlerini, kardeşlerini, anne ya da babasını, çocuklarını ya da topraklarını bırakmış olan herkes, bunların yüz katını elde edecek ve sonsuz yaşamı miras alacak' (19: 29) ifadeye yansımıştır. Luka İncilinde geçen, 'İblis, İsa'yı her bakımdan sıladıktan sonra bir süre için O'nun yanından ayrıldı' (4: 13) ifade; ile, 'altı yıl boyunca dikkat ve sertlik gösterdi, kötü ruh kendisini adım adım izledi ve fırsat kolladı, fakat o kötü ruha hiç fırsat vermedi, açık bulamayacağını anlayınca şeytan hayal kırıklığına uğradı ve keder içinde orayı hemen terk etti' (Lillie, 1979; 23), (Lalitavistara Sutra 18) anlatımı arasında benzerlik vardır. Buddha'nın kaldığı ıssız yerde, kötülük ayartıcısı Mara yanına gelerek, 'yüceltilmiş kişi izin ver de kendi gücümü göstereyim, şayet istersen senin için Himalaya dağına altına çeviririm, dağın her yeri kütle kütle altın olur deyince; yüceltilmiş kişi de, dağın her tarafı ışıl ışıl parlayan altın dahi olsa, bir insanın isteklerini karşılamada yine yetersiz kalacaktır, arzuları öldürmedikçe acı çekmek kaçınılmaz olur' (Lillie, 1979; 19), (Majjhima Nikaya 14.8) ifadesi; Matta İnciline, 'o zaman Ayartıcı İsa'ya

gelip, Tanrı'nın Oğluyusan, söyle de şu taşlar ekmek olsun dedi' (4: 3) ifadesiyle uyarlanmıştır.

Budistlerin kutsal metinlerinde bildirilen, 'Bhikkular, ben, insansal ya da tanrısal her türlü bağdan kurtuldum, siz de insansal ve tanrısal bütün bağlardan kurtuldunuz; ayartıcı Mara, Buddha'nın olduğu yere gitti, ona yaklaşıp şöyle konuştu: sen, insansal ve tanrısal bütün bağlarla bağlısın, sen çok güçlü bağlarla bağlısın, sen benden kurtulamazsın; Buddha yanıt verdi: ben, insansal ve tanrısal tüm bağlardan kurtuldum, seni yere çarpıp yıktım ey ölüm, ben seni yendim ey ölüm' (Kaya, 1999; 41) ifadeler; Paul'un mektuplarındaki, 'yasanın gereklerini yapmakla hiç kimse Tanrı katında aklanmayacaktır, çünkü yasa sayesinde günahın bilincine varılır; şimdiyse yasadan bağımsız olarak Tanrı'nın insanı nasıl aklayacağı açıklandı, biz doğal benliğin denetimindeyken, yasanın kıskırttığı günah tutkuları bedenlerimizin üyelerinde etkindiler, bunun sonucu olarak ölüme götüren meyveler verdik, şimdiyse biz daha önce tutsağı olduğumuz yasa karşısında ölecek o yasadan özgür kıldık' (Romalıları 7: 5) sözlerine yansımıştır. İsa'nın dağdaki vaazında söylediği, 'ne mutlu yüreği temiz olanlara, onlar tanrıyı görecekler' (Matta 5: 8) sözü; ile 'tefekfüre dalarak tanrıya yönelen ve şefkat duyguları kabaran bir kimse; Brahma'yı kendi gözleriyle de görebilir, tanrıyla yüzyüze konuşabilir ve tanrıdan fikir alabilir' (Lillie, 1979; 27), (Digha Nikaya 19.43) ifadesi arasında bir uyum vardır. Yuhanna İncilindeki, 'haftanın o ilk günü akşam olunca, öğrencilerin buldukları yerin kapıları kapalıyken İsa geldi, ortalarında durup onlara, size esenlik olsun dedi' (Yuhanna 20: 19, 26) ifade; ile, budistlerin kutsal kitaplarında geçen, 'bir duvar dahi ona engel olamadı' (Davids, 1994; 57), (Anguttara Nikaya 3.60) cümlesi arasında tam bir uyum vardır. Markos İncilindeki, 'altı gün sonra İsa yanına Petrus, Yakup ve Yuhanna'yı alarak yüksek bir dağa çıktı; orada gözlerinin önünde İsa'nın görünümünü değıştirdi; giysileri göz kamaştırıcı bir beyazlığa büründü' (9: 2) ifadesi; ile, 'Ananda, efendinin bedenini örten ve altın sarısı şeklinde ışıltılı parlayan kaftanını görünce, efendim bu ne hayranlık uyandırıcıdır deyince; efendinin cildi de mucizevi bir şekilde değışmeye başlamış, öncekinden çok daha fazla parlaklıkta bembeyaz ışıltılamaya başlamıştır' (Davids, 1994; 53), (Digha Nikaya 16.4.37) ifadesi arasında benzerlik bulunmaktadır.

3.Yeni Ahit'te İsa'ya Uyarlanan Buddha'nın Sevgi Merhamet Mesajları

İsa'nın Yeni Ahit'te söylediği pek çok söz ve yaptığı pek çok mucize, binlerce yıl önce Buddha tarafından söylenmiş ve uygulanmıştır. Tanrının ruh olduğuna ve ruhun da tanrıdan geldiğine, ruhun var olduğuna ve bedene girerek hayat verdiğine, ruhun taşta tahtaya olduğu kadar bedenden bedene de geçebildiğine, bedeni hareket ettirmenin ötesinde konuşmanın ve düşündürenin hatta hissettirenin ruh olduğuna dayanan putperest ideolojiye inanan bir kimseye göre, tanrı nasıl bir eşegin ağzından konuşmuşsa; Buddha da İsa olmuş konuşmuş veya Buddha İsa'nın görünümünde yeniden şahsiyet bulmuştur.

Fakat akıl ve mantık çizgisinden ayrılmayan gerçekçi bir kişiye göre ise; tanrıyı (kin, öfke, sevinç, kibir, tehdit, övünmek, sevmek gibi) insani his ve (el, ayak, göz, bilek, yüz, parmak, burun, ağız, sırt gibi) insan organlarıyla resmeden Eski ve Yeni Ahit'in tersine, kesinlikle şahsi bir tanrı betimlemesi yapmamış ve yaratıcı-yargılayıcı tanrı inancını da aktarmamış olan Buddha'nın karakter ve sözleri, vahiy kitapları dışında yaşadığına tanıklık eden bir kanıtın olmadığı İsa'ya ait kılınmıştır. İsa'ya aktarılan Buddha karakterinin özellikleri; tanrının vücut bulmasıyla (enkarne olmasıyla) doğması, tanrı ruhunun iffetli ve saf (bakire) bir anneye girerek gebeliğin olması, tanrısal bir olay olan bu doğumun olacağına anneye bildirilmesi, doğuma meleklerin ilahiler söyleyerek katılması, mucize doğuşuyla kutsallığı kanıtlanmış bu çocuğa bilge adamların saygı göstermesi ve annesine hediyeler vermesi, daha henüz bir çocukken bilgisi ve kavrayışıyla tapınak görevlilerini hayrete düşürmesi, kırk gün insansız ıssız bir yerde perhize girmesi ve tefekküre dalması, bir incir ağacının altında aydınlanması, yalnız kaldığı bu sırada kötü ruh tarafından ayartılmak istenmesi, ayartma çabaları sonuçsuz vererek kötü ruh oradan ayrılınca doğaüstü harikaların olması, bir yerde vaaz vermek yerine gezgin vaizlik yapması, otuz yaşında vaazlarına başlaması, fakirliği övmesi ve fakirler arasında bulunması, her yere yürüyerek ve peşindeki öğrencileriyle birlikte gitmesi, peşinden gelen öğrencilerine isim vermesi ve yanından hiç ayrılmayan bu öğrencilerinden birisinin kendisine ihanet etmesi, peşinden gelen öğrencilerini bekâr kalmaya özendirilmesi, ruhun huzurunda kutsal bir nehre girerek arınması (vaftiz olması), körlerin gözünü açması, dünyevi nimetlerden kendini uzak tutması ve öğrencilerini de bu her şeyden vazgeçmeye özendirilmesi, evsiz ve kimselere öğüt vermesi, evrensel sevgi ve barışın sözcülüğünü yapması, meseller yoluyla benzetmeler yaparak düşüncelerini açıklaması, zafer kazanmış edasıyla Rajagripa'ya (Kudüs'e) girmesi, en büyük veya en etkili vaazını dağda vermesi, hâkim dinsel seçkinler olarak Brahmanların (Ferisilerin) aşağılamasına uğraması, ölmeden hemen önce öğrencilerini vaaz vermek üzere yerleşim bölgelerine göndermesi, ölümüne doğaüstü olayların eşlik etmesi vs. olarak özetlenebilir (Lillie, 1979; 82-85). Kısacası, Buddha'nın ruhu İsa olarak yeniden bedenleşmiş dolayısıyla Buddha İsa ile yeniden doğmuştur.⁵

⁵ "Buda, Nirvana'da yok olmamıştı, zamanın sonuna dek sürecek olan sonsuz yaşamı süresince, sonsuz bir acıma duygusu ve sevgiyle tüm canlıları çeşitli yollardan kurtarmak için kurtarıcılar yollayacaktı. Budalığa ermeden önceki yaşamında Buda, bütün varlıklara yardımcı dokunsun, her yaratığın iyiye doğru gelişmesine yardımcı olsun diye, kendi isteğiyle bir hayvan, bir cin olarak da doğmuş cehenneme bile girmişti. Buda'nın üç ayrı görünüşü olduğu ileri sürülüyordu. Dharma bedeni olarak, O, mutlak olandır, gerçeğin kendisidir. Sevinç bedeninde, Buda, kendisini, göksel Bodhisattvalara ve insanlığı aşan ermişlere gösterir ve dünyanın ötesinde geçerli olan Dharma'yı açıklar ve böylece onları büyük bir sevince boğar. Buda'nın bir de yapma bedeni vardır ki, bu onun gerçek olmayan bedenidir. Dünyadaki işleri yoluna koymak için Buda, zaman zaman ete

Tıpkı İsa gibi ahlaki içerikte emirler veren ve suç işlemeye kesinlikle karşı çıkan Buddha; öldürmeyi, çalmayı, zina yapmayı, yalan söylemeyi, açgözlü ve arzulu olmayı yasaklamış; insanlarla savaşmak yerine herkesle barış içinde olmayı, para veya servet biriktirme emelini taşımamayı, fakirlere yardım etmeyi ve köleleri serbest bırakmayı, kendini düşünmeyi veya benlik gütmeyi bırakmayı, sadece komşuyu değil düşmanları bile sevmeyi, öğüt vermiştir (Borg, 2001; 12). Yeni Ahit'in pek çok paragrafında fakat özellikle de Yuhanna İncilindeki 'ışık kısa bir süre daha aranızdadır, karanlıkta kalmamak için ışığınız varken yürüyün, karanlıkta yürüyen nereye gittiğini bilmez, sizde ışık varken ışığa iman edin ki ışığın oğulları olasınız' (12: 35) ifade de, İsa'nın kendisinin ışık olduğunun bildirilmesi gibi; Gautama'nın namı olan Buddha'nın Sanskritçedeki anlamı da ışıktır. Adeta İsa, Buddha'nın isim ve namlarını kendisine ait kılmıştır (Borg, 2001; 18). İsa'nın kurtarıcılık işlevini vurgulamak için kullanılan ve çok yaygın namı olan Mesih adı bile, sanskritçede yine kurtarıcı anlamına gelen ve hemen hemen aynı seslerle telâffuz edilen Maitreya isminden İbraniceye aktarılmıştır. Eski Ahit'teki vaatlere dayanarak İsraililer, kendilerini Roma'nın istilasından kurtaracak ve Davut'un krallığını yeryüzünde hakim kılarak tüm ulusları Yahve'ye boyun eğdirecek bir kralı Mesih olarak bekler ve gelmesi için hararetle dua ederken; Budistler de, Buddha'nın Maitreya namıyla ve insanları kurtarmak maksadıyla tekrar tekrar görünmekte olduğunu sanskritçe olarak yazılmış kutsal metinlerde okumuş, Bagva Maitreya (beyaz gezgin) namıyla Buddha'nın dünyaya tekrar geleceğine inanmışlardır. İsa'ya İncillerde efendi denildiği gibi, Buddha da efendi anlamına gelen Sasta adıyla çağırılmıştır. İncillerde İsa kutsal namıyla tanındığı gibi, Buddha'ya da kutsal anlamına gelen Sugt denilmiştir. İsa'ya 'bu dünyanın prensi' (Yuhanna 16: 11), 'yaşam prensi' (Elçilerin İşleri 3:15), 'Tanrı O'nu Prens ve Kurtarıcı olarak kendi sağına yükseltti' (Elçilerin İşleri 5: 31) ve 'dünya krallarının prensi olan

kemiğe bürünerek dünyaya iner. Dünyadakiler onu bu biçimiyle yalnız dünyada kaldığı sırada, geçici bir süre için görebilirler. Buda'nın daha önceki yaşamlarında başından geçenleri anlatan ve bir tür halk öyküleri olan Catakaların en çok beğenilenlerinin içinde Bodhisattvalar geniş yer tutuyordu." (Conze, 2004; 43) "Hristiyanlığın tanrısı sayılan İsa, Tanrının Oğlu olarak İnsan suretinde yaratılmış ve bu dünyanın işlerini düzenlemek için yaşamıştır. Hristiyanlıkta İsa'nın, tanrı mı, insan mı, tanrının oğlu mu ya da tümü mü değil mi olduğu konusunda kararı veren de kuşku duyan da bizzat bireydir. Mesih İsa, tanrı ve ruhu vermektedir. Bu, tanrının kendini insan suretinde yarattığı anlamına gelir. Oysa yasaya göre, insan tanrının suretinde yaratılmıştır. İsa'nın sürekli kılınmış konumu bu ikilemde yatar. Tanrının başlangıçtaki tasarımını neden değiştirip bebeğe yeni bir adı İsa'yı vaat ettiği Yeni Ahit'te yazılı değildir. Meryem'den doğan çocuğun adı tanrı bizimle (yani, İmmanuel) değil, YHVH selamettir (yani İsa) oldu. Geleceğin Mesih ve Tanrısının yeryüzündeki yaşamı işte böyle başladı. Ve diğer iki İncil yazarının, İncillerinde bu büyüleyici bakire doğumu olayına neden değinme gereksinimi duymadıkları da daima bir sır olarak kaldı." (Altındal, 2006; 26)

güvenilir tanık İsa Mesih' (Esinleme 1: 5) dendiği gibi; Buddha da prens olarak yüceltilmiştir. İncillerde İsa'nın kendisini veya dünyaya gönderiliş maksadını, peygamberleri tamamlayıcısı olarak tanımladığı (Matta 5: 17) gibi; Budistlerin kutsal yazılarında Buddha'ya, tamamlayan anlamına gelen Siddhartha denilmektedir. İncillerde İsa'ya yorgunların sığınağı denildiği gibi, kutsal yazılarda Buddha'ya kimsesizlerin sığınağı anlamına gelen Asarn Sarn denilmiştir. Gaipen haber vererek insanların dikkatini kendi üzerinde odaklaşmasını sağlayan Yeni Ahit'te İsa'ya kral dendiği ve bununla özellikle gökteki tanrı kraliyeti kast edildiği gibi; kehanetleriyle de insanları etkileyen Buddha'nın bir diğer namı kraldır.

Budist hikayeler içinde belki de en dikkat çekici olan, kutsal bilgilerin saklandığı yedi mühürle mühürlenmiş yazıların sonunda Bodhisattva tarafından açılması söylencesi bile; tanrının yedi ruhuna sahip kuzu olarak, İsa'nın çarmıhından elli yıl sonraki olayları da belirten ve en az yetmiş yıl sonra yazıldığı tahmin edilen ve Yuhanna'nın görüşlerinden oluşan Yeni Ahit'in Esinleme kitabında İsa'ya uyarlanmıştır (Bunsen, 1983; 104). Hristiyanlığın günah-kefaret dogmasını oluşturan ve tanrıyla barışmanın iman esaslarını bildiren *'tomarı almaya ve mühürlerini açmaya layıksın, çünkü boğazlandın; her oymaktan, her dilden, her halktan, her ulustan insanları kendi kanınla Tanrı'ya satın aldın; onları Tanrımızın hizmetinde bir krallık haline getirdin, kâhinler yaptın; boğazlanmış kuzu, gücü, zenginliği, bilgeliği ve kudreti, saygıyı, yüceliği ve övgüyü almaya layıktır'* (Esinleme 5: 9) ifadesiyle aktarılan Yuhanna'nın rüyası; ile, aklın mükemmelliğini açıklayan kutsal bilginin yedi mührün her açılmasına büyük bir tutkuyla talip olan Bodhisattva'nın kendisine kurban olarak sunarak buna layık olması arasında tam bir uyum vardır. Yuhanna'nın mühürlü tomarları açacak değerinde kimsenin olmadığından kederlenerek ağladığı gibi, Bodhisavatta da kendini kurban yoluyla bilgiye ehil hale gelebilmek için ağlamaktadır. Yine bir gün Buddha'nın öğrencilerinden Ananda, bir kentte yürürken kuyudan su çeken bir kadına rastlar ve kadından içecek su ister. Ancak kadın kendisinin düşük kastlı bir aileden olduğunu söyler ve kendisiyle asla konuşmamasını ister. Bunun üzerine Ananda, kardeşim ben senden aileni ya da kastını istemiyorum, susuzluğumu gidermek için sadece biraz su istiyorum deyince, kadın suyu verir ve daha sonra da Buddha'nın havarisi olur (Bunsen, 1983; 94). Ananda'nın aktardığı bu olay, vahiy kitapları dışında yaşadığına tanıklık eden bir belge ya da şahsın olmadığı İsa'ya uyarlanmıştır. *"İsa, yolculuktan yorulmuş olduğu için kuyunun yanına oturmuştu, Semiriyeli bir kadın su çekmeye geldi; İsa, ona, bana su ver içeyim dedi; Semiriyeli kadın, sen Yahudisin bense Semiriyeli bir kadını nasıl olur da benden su istersin, dedi; çünkü Yahudilerin Semiriyelilerle ilişkileri yoktur"* (Yuhanna 4: 7). Aktarılan bir başka budist söylencede, anadan doğma kör bir adamın görmesini sağladıktan sonra Buddha, *'daha önceki bu dünya yaşamında işlediği günahlar nedeniyle bu adama körlük verilmiştir'* (Muller, 1973; 84) diyerek, reenkarnasyon dogmasındaki ruhun alçalış ya da yükseliş sonucuna

göre önceki yaşamdaki amellerin önemine işaret etmiştir. Öldükten sonra yaşamın (dirilişin) olmadığı dogmasının kanıtı olarak görülen Eski Ahit'tin Tevrat'ındaki '*babasının işlediği suçun hesabını çocuklarından, üçüncü, dördüncü kuşaklardan sorarım*' (Çıkış 20: 5) ifadesini, Buddha'nın yukarıdaki sözlerine uyarlayan İsa'nın havarileri de, '*İsa yolda giderken doğuştan kör bir adam gördü, öğrencileri İsa'ya, Rabbî, kim günah işledi de bu adam kör doğdu, kendisi mi, yoksa annesi babası mı diye*' (Yuhanna 9: 2) sordukları sorudaki '*kendisi mi*' seçeneğiyle, hemen herkeste, öldükten sonra diriliş ve yargılanma yok ancak yeniden doğuş var dolayısıyla tanrının cennet ile cehennemi yaşanılan bu dünyadadır izlenimini uyandırmışlardır. Ayrıca, '*beni tanısaydınız, Babamı da tanırдың; artık O'nu tanıyorsunuz, O'nu gördünüz*' (Yuhanna 14: 7) ifadesiyle tanrıyı kendinde gösteren İsa, tıpkı Buddha gibi, tanrı yolunu enkarne içeriğiyle donatmıştır.

Yeni yolun görülmesi ve kavranması sayesinde aydınlanılmasını isteyen Buddha gibi; İsa da, aydınlanmayla aslında yeni yolunun fark edilmesini kast etmiş, bunu vurgulamak maksadıyla hristiyan ilahileri '*bir zamanlar kördüm fakat şimdi görüyorum*' nakaratıyla bezenmiştir. Daima aklın öğretmeni olmuş, ahlak öğretisini dahi akıl ve mantık temelinde sunmuş Buddha gibi; İsa da, öngördüğü her ahlaki davranışı akıl yoluyla açıklamış ve gerekliliğini bildirmiştir. Buddha, inananlarını doğruluğun patikalarından yürümeye çağırırken; Yeni Ahit'teki İsa da, '*yol, gerçek ve yaşam ben'im; benim aracılığım olmadan Baba'ya kimse gelemmez*' (Yuhanna 14: 6) kendisine beslenen inancı yolundan yürümekle bir tutmuştur. Yuhanna İncilindeki '*o gün anlayacaksınız ki, ben Babamdayım, siz bendesiniz, ben de sizdeyim; beni seveni Babam da sevecektir, ben de onu seveceğim ve kendimi ona göstereceğim; Yahuda, rab nasıl olur da kendini dünyaya göstermeyip bize göstereceksin diye sordu; İsa ona şu karşılığı verdi: Beni seven sözüme uyar, Babam da onu sever, biz de ona gelir, onunla birlikte yaşarız, beni sevmeyen, sözlerime uymaz, işittiğiniz söz benim değil beni gönderen Baba'nındır*' (14: 10) ifadeler; Buddha'nın '*kendisi bir keşiş dahi olsa benim elbiselerimi giyinmeli ve benim arımdan adım adım beni izlemelidir; yok eğer arzularından henüz kopamamışsa, hâlâ düşüncesiz ve ölçsüzse, bu keşiş benden uzaktadır ve ben de ondan uzağımdır; bunun sonucu ne olur, böyle bir keşiş asla dharmayı göremez, beni göremeyen dharmayı asla göremez; arzularından vazgeçmiş, özlemlerini ve tutkularını söndürmüş, yüreğinden kötü niyet ve hevesleri söküüp çıkartmış, kötü düşünceleri zihninden atmış, sakinliği ve düşünceliliği olduğu kadar iradeliği de kendine hakim kılmış birkimse, benden çok uzakta yaşamış olsa da bana yakındır ve ben de onun yakınındayım; ancak beni gören kimse dharmayı da görür ve dharmayı gören kimse benimledir*' (Hardy, 1973; 65), (Itivuttaka 3.5.3) ifadelerini yansıtmaktadır. Doğruluğun patikalarından ilerlenmesini isteyen İsa gibi, Buddha da, ıstırapın nedenini yok ederek ıstıraptan bütünüyle kurtulunmasını sağlayan yeni bir yaşam tarzına geçişi öngörmüş olmasıyla, Nirvana'ya çıkan bu yolu İsa'yla aynı psikolojik ve ruhsal

dönüşüm süreçleriyle donatmıştır. Yeni yolda yürümek, ‘*çarmuhını yüklenip ardından gelmeyen, bana layık değildir*’ (Matta 10: 38) ifadesiyle İsa da olduğu kadar Buddha da, ayartılma nedeni veya ıstırap kaynağı olarak bedensel ve dünyasal arzu ve istekleri terk etmeyi, bedeni nefis olarak öldürmeyi gerektirmektedir. Doğruluğun patikalarından ilerleyen kimselerin her şeylerini terk ederek (Matta 19 : 29) ve çocuklar gibi alçakgönüllü (Matta 18: 2) olarak bilgiye açık hale gelmelerini (Matta 11: 25) isteyen İsa’nın çarmıh üzerinde nefsi (bütün istekleri) öldürme sürecinin bir benzerini, İsa’dan beş asır önce ‘*her şeyi bırakın ve gelin*’ çağrısıyla Buddha öne sürmüştü; bırak git telkiniyle Buddha, kişinin öldükten sonra bu dünyada kalacak neyi varsa hepsini terk etmesini, zihninden ve yüreğinden atmasını istemiştir. Buddha’nın bırak git çağrısıyla her şeyi terk ederek veya bütün bağlardan kurtularak Dharma’ya yönelen kişinin eskinin yolundan özgür kalması ve yeni yol üzerinde yeniden doğması gibi; İsa’yla aydınlanma sayesinde eskinin tanrısal ve dünyasal köleliğinden kurtulan kimsenin de, eskinin boyunduruğundan kurtulup özgür olacağı, İsa’nın sözlerini açık kalplilikle ve her türlü saplantıdan kurtulmuş halde dinleyeceği varsayımında bulunulmuştur. Dıştan ve içten her türlü bağları koparak gerçekleşen bu benlik dönüşümünün ahlaki meyvesi, her varlığa yönelik beslenen şefkat ve sevgi duygusunun yegane belirleyici etmen haline gelmesi olmuştur. Yalnızca her şeyinden vazgeçerek ve her varlığı sevip merhamet ederek doğruluğun patikalarından ilerlemek isteyen Budistler gibi; İsa’nın ‘*Babanız merhametli olduğu gibi, siz de merhametli olun*’ (Luka 6: 36) sözüne dayanarak hristiyanlar da şefkati sevginin temeli haline getirmişlerdir. Doğruluğun her patikasında yeniden doğduğuna inanan budistler gibi; ‘*eski yaradılışı kötü alışkanlıklarıyla birlikte üzerinizden çıkarıp attınız, eksiksiz bilgiye erişmek üzere yaratıcısının benzeyişinde tazelenen yeni yaradılışı giyindiniz; bu yenilikte Grek ve Yahudi, sünnetli ve sünnetsiz, barbar, İskit, köle ve özgür ayrımı yoktur, Mesih her şeydir ve her şeydedir*’ (Koloselilere 3: 10) ifadesiyle Paul de, kendi beden ile nefsinin öldürerek karşılığında İsa’nın ruhunu alarak İsa gibi olanların bu içsel dönüşümü gerçekleştirebileceğini vurgulamaktadır.

4.Buddha’nın Sözleriyle Yetişmiş İncillerin İsa’sı

Budizmde, bir daha dünyaya gelmekten kurtularak Nirvana’ya ulaşmak veya bir daha doğmamak; tıpkı hristiyanlıkta olduğu gibi, bedensel bir görünüm ve kişilikte tarihsel bir temelde fakat ruhani olarak gerçekleşmektedir. Nirvana gibi İsa’nın göklerin krallığı da ‘*dirilişten sonra insanlar ne evlenir, ne de evlendirilir, gökteki melekler gibidirler*’ (Matta 22: 30) ifadesiyle tamamıyla ruhanidir, bedensel işlevler ve haller yoktur. Buddha öldüğünde, bedeni yakılmış ve artık bir daha doğmayacağı ve şu an Nirvana’da olduğu vurgulanmıştır. Ruhun tekrar bedenleşmesi çarkından kurtularak Nirvana’ya katılması, böylece, varılmak istenilen en son emel veya ruhun ideal ortamı olarak algılanmış; ruhun dünyaya geri döndürülmesine neden olan, öfke ve nefret duygularının yanında kendini düşünme ve şehvet arzuları, kişinin

zihninden ve yüreğinden tamamıyla sökülüp atılmıştır. Nirvana yolcularının, zevklerin çekiciliğine ve arzuların ayartıcılığına kapılmaması, duygusal benlikten kurtularak veya tüm bu istekleri mahkûm edip söndürerek yaşamın yüklediği görevlere kişisel enerjinin odaklanması öğretilmektedir. Bu dünyanın her yerine yayılmış yeniden doğuşun ahlaki yasasını anlayabilmek, aynı zamanda kendi müstakil küçük teknesi içinde tek başına yolculuğa çıkan budistin; kurtuluşa ererek artık dünyevi emellerden ve bireysel ihtiraslardan kurtulmasını, Nirvana'nın sakin kıyısına yanaşmasını gerektirmektedir. Her şeyden vazgeçerek ve tüm bağlardan kurtularak kendi özünü Nirvana'nın gerekleriyle uyumlu kılan bu sessiz yolcu, artık Nirvana gerçeğinin de farkına varacağı için Buddha kukuletasını başına takmaya hak kazanacaktır. Tek İsa'nın olduğu hristiyanlığın aksine, en yüce hale ulaşan veya ölümsüzlüğe kavuşan bu kişi Buddha olmuş, Nirvana da Buddhalar diyarı haline gelmiştir. Budist yeniden doğuş çarkına inanan bir kimseye göre, İncillerdeki İsa da pek çok yönden bu Buddhalardan bir Buddha'dır; veya, makalemizin başlığını oluşturan ve budist imana da aykırı gelen bir anlayışla, İsa Buddha'nın bedenleşmiş halidir. Zira artık Nirvana'da olan bu nedenle de yeniden bedenleşmeyeceğine veya dünyaya geri dönmeyeceğine inanılan Buddha'nın bir görünümü olarak İsa da, tıpkı Buddha gibi; duvarın arasından geçerek odaya girmiş, gökyüzünde görünmüş, su üstünde yürümüş, insanların düşüncelerini okumuştur. Buddha gibi Buddhalardan bir Buddha haline gelen havarilerinden birinin, köylüleri ikna etmek gayesiyle, su üstünde yürüdüğü (Lillie, 1979; 126) gibi; Matta İncilindeki '*Petrus buna karşılık, ya rab eğer sen isen, buyruk ver de su üstünde yürüyerek sana geleyim deyince, İsa, gel dedi, Petrus da kayıktan indi, su üstünde yürüyerek İsa'ya yaklaştı*' (14: 28) ifadeye göre, İsa'nın havarisi de su üstünde yürümüş, fakat İsa olamamıştır. Buddha'nın açtığı patikalardan geçip Nirvana'ya ulaşan her kişi, kişisel ve tanrısal bütün bağlardan kurtularak kendisi de bir Buddha olur; ancak, İsa tektir, yani İsa'dan başka oğul ya da tanrının oğlu yoktur.

Halkın Buddha'ya sevmesinden ve bağlılık göstermesinden rahatsızlık duyan Devadatta, Bimbisara Kralı genç prens Ajatasattu'nun yüreğine fesatlık işleyerek Buddha'nın öldürülmesi gerektiğine inandırmış, Veluvana tapınağına girerken Buddha'ya selamlama yoluyla yakalamaya gelenlere göstermiştir. Devadatta, yakalanma anında selamladığı Buddha'ya, '*muhterem efendim, dermansız bir haldesiniz; yüce efendim, yaşamın her türlü ıstırap ve tasalarından sizi kurtaracağım*' (Muller, 1973; 52) demiştir. İsa'yı ele veren '*Yahuda, dosdoğru İsa'ya gidip, selam rabbi diyerek*' (Matta 27: 49) selamlama ile İsa'yı yakalatmıştır. Buddha'nın sorgulaması sırasında '*ben yüce bir kralım, bu nedenle hakkımda düşüğünüz şüphelere bir son verin, benim yüceliğim her tür kıyaslanmanın ötesindedir ve benim kutsallığım hiç bir şeyle karşılaştırılmaz, korkudan ve kaygıdan serbest kalmış halde sesimi işitenleri sevindiririm*' (Hardy, 1984; 79), (Majjhima Nikaya 92.17) demişken; İsa da sorgulaması sırasında, '*Pilatus, demek sen bir kralısın öyle mi dedi; İsa da*

söylediğın gibi ben kralım karşılığını verdi, ben gerçeğe tanıklık etmek için doğdum, bunun için dünyaya geldim, gerçekten yana olan herkes benim sesimi işittir' (Yuhanna 18: 37) demiştir. İsa'nın doğumu sırasında 'rabbin bir meleği çobanlara göründü ve rabbin görkemi çevrelerini aydınlattı, büyük bir korkuya kapıldılar; melek ise onlara korkmayın size tüm halk için büyük sevinç kaynağı olacak bir müjde getiriyorum, bugün size Davut'un kentinde bir Kurtarıcı doğdu, bu Rab olan Mesih'tir, dedi' (Luka 2: 9) olayı aktarılmışken; Buddha doğduğunda da, 'yalnız yaşayan arınmış bilge birini aldılar ve ona prensin yeni doğmuş halini gösterdiler, ıslıl ıslıl parlayan prens çok güzeldi; prensi görmek, gözleri alan altın sarısı ateş alevinin saçtığı parlaklığı görmektir, gece yarısı karanlığında tek başına parlayan yıldız görmektir, sonbaharın bulutsuz gökyüzünde ıslıl ıslıl parlayan Güneş'e bakmaktır; arınmış bilge kişi bunları görünce yüreği sevinçle doldu ve en büyük mutluluğu tattı, üzerindeki göğün görünmeyen varlıkları görünce birden korktu, tanrılardan binden fazlasının şarkı söylediğini diğerlerinin de altın saplı yelpazeleri salladığını görünce dehşete kapıldı' (Lillie, 1979; 83), (Sutta Nipata 686-688). Benzeri sahneler Yuhanna'nın Vahyi (Esinlemesi) kitabında İsa için de betimlenmiş, 'rabbin gününde Ruh'un beni yönetimine almasıyla arkamda borazan sesine benzer yüksek bir ses işittim; bana seslenenini görmek için arkama döndüm, döndüğümde yedi altın kandillik ve bunların ortasında giysileri ayağına kadar uzanan göğsüne altın kuşak sarınmış insanoğluna benzer birini gördüm; başı ve saçları ak yapağı gibi beyaz, kar gibi bembeyazdı; gözleri ise alev alev yanan bir ateşi sanki, ayakları ocakta kor haline gelmiş parlak tunca benziyordu, sesi gürül gürül akan suların sesi gibiydi, sağ elinde yedi yıldız vardı ve ağzından dışarı iki ağızlı keskin bir kılıç uzanıyordu, yüzü tüm gücüyle parlayan güneş gibiydi, O'nu gördüğüm zaman ayaklarının dibine ölü gibi yığıldım, O ise sağ elini üzerime koyup şöyle dedi: Korkma! İlk ve son ben'im' (1: 12) denilmiştir. Esinleme kitabındaki bu İsa betimlemesi, ile, kutsal kitaplardaki Buddha'nın tasviri 'bu prens, en büyük insan olduğunu kanıtlayan pek çok işaretle donatılmıştır; ayağına giydiği sandaletler altın sarısı parlamaktadır, pamuk gibi yumuşak teni ıslıl ıslıl parlayan altın sarısıdır, Brahma gibi sesi berraktır, gözleri koyu mavi renktedir, saçları ve kaşları bembeyazdır ve parlamaktadır, başında kraliyet sarığı vardır' (Donehoo, 1972; 80), (Digha Nikaya 14.1.32) arasında yakın bir benzerlik vardır.

İsa'nın kurtarıcı olduğuna tanıklık eden, "O sırada Kudüs'te Şimon adında bir adam vardı, doğru ve dindar biri olan bu adam İsrail'in teselli edileceği zamanı özlemle bekliyordu. Kutsal Ruh onun üzerindeydi, rabbin Mesihini görmeden kendisinin ölmeyeceği ona Kutsal Ruh tarafından bildirilmişti. Şimon O'nu kucağına aldı ve Tanrı'yı överek şöyle dedi. Ey rabbim vermiş olduğun sözünü tuttum, kulun olan ben artık huzur içinde ölebilirim, çünkü senin sağladığın kurtuluşu ve ulusları aydınlatıp halkın İsrail'e yücelik kazandıracak ışığı gözlerimle gördüm" Luka'daki (2: 25) bu ifadelerin bir benzerine, İsa'dan asırlar önce yazılmış budistlerin kutsal yazılarında rastlamak

mümkündür. “Uzun saçlı bilge kişi, bebeğe baktı ve büyük bir coşkuyla bebeği kucakladı. Artık Buddha çok uzunca bir zamandan beri kendisini ümitle bekleyen arınmış adamın elleri arasındaydı. En büyük insan olduğunun işaretlerini kendi gözleriyle görmekteydi. Yüreği sevinçle dolu olarak şunları söyledi: Bu çocukla kıyaslanabilen bir insan yoktur ve olmayacaktır, bu çocuk insanın en olgunu ve en mükemmelidir. Bilge kişi bunları dedikten hemen sonra ağlamaya başladı, çünkü vaat gerçekleşmişti. Gördükten çok kısa bir süre sonra öleceğini ve artık bir daha bu yüce insanı görmeyeceğini biliyordu.” (Donehoo, 1972; 91), (Sutta Nipata 689-691) ifadesiyle, Buddha öğrencilerine beni seviyor musunuz diye üç kere sormuş, her seferinde de öğrencileri sevgilerini açığa çıkartmak istemelerine rağmen sessiz kalmışlardır (Donehoo, 1972; 82). Yuhanna İncilindeki İsa da, ‘üçüncü kez ona, Yuhanna oğlu Simun, beni seviyor musun diye sordu, Petrus kendisine üçüncü kez beni seviyor musun diye sormasına üzüldü, rab sen her şeyi bilirsin seni sevdiğimi de bilirsin dedi’ (21: 7) ifadesiyle, beni seviyor musun diye sormuştur. Buddha’nın, ‘yaptığınız iyi işleri gizli tutun ve işlediğiniz suçları herkesin önünde itiraf edin’ (Hardy, 1973; 66), (20Dhammapada 249) uyarısı; ile, İsa’nın ‘yapmanız gereken doğru işleri gösteriş için insanların gözü önünde yapmayın, öyle yaparsanız göklerdeki Babanızdan ödül alamazsınız’ (Matta 6: 1) ve James İncilindeki ‘bundan dolayı günahlarınızı birbirinize itiraf edin ve birbiriniz için dua edin, ancak bu sayede şifa bulabilirsiniz’ (5: 16) ifadesi arasında uyum vardır. Buddha’nın yürüdüğü yola çiçeklerin serpildiği ve üzerinden geçmesi için pek çok dinleyicinin kendi elbisesini yere açması ve ayakları çamura basmaması için ağaç dallarını yere sermesi (Hardy, 1973; 63); ile, Kudüs’e girerken İsa’nın yoluna ‘bir çokları giysilerini, bazıları da çevredeki ağaçlardan kestikleri dalları yola serdiler’ (Markos 11: 7) ifadesi arasında tam bir benzerlik bulunmaktadır. Buddha öldüğünde, bedeni tabuta konulur ve kapağı da kapatılır, o anda doğaüstü güçler tarafından tabut açılır (Donehoo, 1972; 83) anlatımı; ile, Matta İncilindeki ‘rabbin bir meleği gökten indi ve mezara gidip taşı bir yana yuvarlayarak üzerine oturdu’ (28: 2) ifade arasında benzerlik vardır.

İsa, pek çok bakımdan, Buddha’yı izlemiştir (Davids, 1994; 60-64). Kendinizi fethedin ve kainattaki her varlığa merhametli olun ilkesiyle sevgi ve merhametin öncülüğünü yapan Buddha’nın, dünyevi ve tanrısal olduğu kadar kişisel tüm istek ve hedeflerden kurtulmasını öngördüğü gibi; kötülüğü iyilikle karşılamayı, öfkeyi sevgiyle söndürmeyi, düşmanlık yapanları dahi sevmeyi öğütlemiştir. İsa ile Buddha gezgin vaiz olarak her yere yürüyerek gitmiş, gittikleri her yerde yöre halkına vaazlar vermiş, kalabalıklar tarafından karşılanmış ve dinlenmiş, en etkili vaazı dağdaki vaaz olarak dikkatleri çekmiştir. Aslında İsa’nın olduğu kadar Buddha’nın da üstlendiği asli görevi, göğün sesini tüm insanlara duyurmak ve her insanı bu dünyanın dışındaki bir diyara (tanrı krallığına = Nirvana’ya = cennete) götürmektir. Her ikisi de havarilerine peşimden gel demiş, öğretilerini yaymak için bölgenin en ücra köşelerine göndermiş, mucize de denilen harikalar yaptırarak sıradan insanların

inanmalarını sağlamış, hastalara şifa dağıtmış bir sepetteki ekmekle beş bin kişiyi tıka basa doyurmuştur. Dürüstlük krallığını göklerde kuran İsa gibi Buddha da, sözü insana ekilmiş tohum olarak algılamış, putlar önünde kurban kesmeye karşı çıkmış, sevgi ve şefkatle birlikte hoşgörüyü (yargılamamayı) ve kim olursa olsun her insana eşit davranmayı istemiştir. İsa gibi Buddha da, krallığının bu olmadığını, Nirvana'ya giren herkesin sonsuz yaşama olduğu kadar sonsuz barışa ve sınırsız devamlı mutluluğa erişeceğini, ölüleri yargılayacağını söylemiştir. Asya'nın ışığı namıyla tanınan Buddha gibi, İsa'ya da dünyanın ışığı denilmiştir. İsa gibi Buddha da, alçakgönüllülüğü öğütlemiş, dünyevi servet ile çıkar (para) peşinde koşmaya karşı çıkmış, her tür kişisel istek ve duygulardan sıyrılarak ailesini bile terk etmeyi öngörmüş, işlenen günahları duyurarak birbirleri için dua etmeyi istemiştir. İsa'nın otuz yaşına geldiğinde vaizlik görevine başladığı gibi, Buddha da, bahçede sakin bir halde sessizce duran bir rahip görür, her şeyden vazgeçmiş olmanın sağladığı rahatlıkla rahibin bu düşünceye dalmış halini görünce kendisi de rahip olmaya hemen oracıkta karar verir, prens rahipliğe girdiğinde yirmi dokuz yaşının sonuna gelmiştir.

SONUÇ

Bakire annesinden doğumundan ölümü sırasında sözü edilen gün ortasında saat on ikiden üçe kadar üç saat süren çöken karanlığa varana kadar onlarca harika olayları yaşatmasına, vali ve kral huzuruna çıkıp kalabalıklar önünde yargılanmasına rağmen; hiç kimsenin görmediği ve konuşmadığı, eserlerinde asla söz etmediği ve kayıt altına almadığı hayali veya mitos bir şahsiyet olarak Yeni Ahit'in İsa'sına, Buddha'nın söylediği sözler ve yaşadığı olaylar uyarlanmıştır. Adeta Buddha, İncillerde İsa olarak yeniden yaşatılmıştır. Böylece, Vishnu'nun bedenleşmeleri olduğuna inanılan Hindu Krishna ve Buddha'dan Mısırlı Horus ile Osiris'e, Persli Zerdüş ve Mithras'dan Yunanlı Adonis-Attis-Prometheus-Dionysus'a ve Mithras'ın Romalı versiyonuna varıncaya kadar bütün tanrı-insanların karakter ile söylencelerini kendisine aktaran İncillerin İsa'sının; böylece kolaylıkla farklı yerlerdeki tüm tanrı-insanların yerini alabileceği, hepsinin varlık ile tapınmasına bir son verebileceği, her yerde aynı tek tanrı-insana tapılabileceği İncillerin meçhul yazarları tarafından düşünülmüştür. Elbette tanrının ruhunu bedeninde taşıdıkları için tanrı olarak tapılmış bu tanrı-insanlar ve tanrıyı kişiselleştirmemiş olan Buddha, ile, İncillerin arasında uyuşmayan pek çok özellik olabilir veya taban tabana zıt gelen pek çok konuyla karşılaşılabilir. Örneğin, Buddha, aklın ve vicdanın kullanılarak Nirvana'ya ulaşmak için her tür bağdan kopulmasını istediği, yani kişisel tutku hatta gereksinimlerden dahi özgür kılınmasını öngördüğü gibi; kişiye hükmeden tanrısal bağlar nedeniyle kendi akıl ile iradesini dışlayan bireyin, başkasına itaat etmeye mecbur olmaktan ve tanrı sözü ya da tanrının oğlu dahi olsa kendisinin dışındaki bir gücün esiri haline gelmekten kurtulmasını da şart koşmaktadır. Tanrısal bağlardan kopup kurtulması koşulundan maksat, kişinin hiç bir şeyin tesiri

altında kalmaksızın veya bireyin kendisinden üstün kıldığı hiçbir iradeye boyun eğmeksizin, yalnızca kendi akli ve vicdanıyla doğruluğun patikalarından sabırla ilerleyerek Nirvana'ya ulaşmasının sağlanmasıdır. Dünyevi hevesleri ve bedensel gereksinimleri olduğu kadar bireysel tutkuları terk ederek bu dünyada ıstırap çekmeyi dogmasının temeli haline getiren Buddha, Nirvana'ya ulaşmak veya kendi benliğini bulmak için kişinin duygusal ve tanrısal her tür bağdan kurtulmayı zorunlu kılarak; kutsal yazılarla insanın zihnine örülen ağlardan bireyin kurtulmasını, hiç bir etki veya nedenle doğruluğun patikalarından sapmamasını istemiştir. Oysa İnciller, imanı, kişinin canı pahasına İsa'yı izlemesiyle veya sözlerine bağlı kalmasıyla bir tutmaktadır. İsa'ya bağlı kalmak veya tanrısal bağ altında davranmak, kişiyi kendi benliğinden uzaklaştıracağı veya kendi akıl ile vicdanı yerine bir başkasının (brahmin, peygamber, tanrının oğlu) iradesine teslim edeceği için, aslında, Buddha'nın yolundan çıkmak demektir. Buddha'nın tanrısal bağlardan kurtulması koşulu açısından Yeni Ahit analiz edildiğinde, günahkârların (ya da yasayı çiğneyenlerin) ferisilerden önce cennete gireceğini bildiren İsa'nın ve özellikle de günahın ve ölümün yasasından özgür kılınmasını şart koşan Paul'un Eski Ahit'e karşı tutumu dikkate alındığında, her ikisinin de Buddha'nın yolundan gittiği hemen fark edilir. Zira Musa'nın şeriatının terk edilmesi veya Eski Ahit'in tanrısı Yahve'nin yasasına uyulmaması, Yeni Ahit'e olacak bağlılığın temel koşulu haline getirilerek, eskinin de olsa, tüm tanrısal bağlardan kopulması zorunlu kılınmıştır.

KAYNAKLAR

- ALTINDAL A. (2006). *Üç İsa*, İstanbul.
- BETTANY G.T. (2005). *Dünya Dinleri*, İstanbul.
- BORG M. (2001). *Jesus and Buddha: The Parallel Sayings*, Berkeley
- BUNSEN D. (1983). *The Angel Messiah of Buddhists, Essenes and Christians*, London.
- CONZE E. (2004). *Kısa Budizm Tarihi*, İstanbul.
- DAVIDS R. (1994). *Buddhism: Being a Sketch of the Life and Teachings of Gautama*, London.
- DOANE T.W. (1983). *Bible Myths and Their Parallels in Other Religions*, New York.
- DONEHOO J.Q. (1972). *The Apocryphal and Legendary Life of Christ*, New York.
- HARDY R. S. (1984). *The Legends and Theories of the Buddhists Compared with History and Science*, London.
- HARDY R.S. (1973). *Eastern Monachism*, London.
- KAYA K. (1999). *Buddhistlerin Kutsal Kitapları*, Ankara.
- Kitab-ı Mukaddes Şirketi, (1997). *Kitab-ı Mukaddes (Tevrat, Zebur ve İncil)*, İstanbul.
- KÜÇÜK A. (2009). *Dinler Tarihi*, Ankara.

- LİLLİE A. (1979). *Buddha and Early Buddhism*, London.
- LİLLİE A. (1981). *Influence of Buddhism on Primitive Christianity*, London.
- MULLER M. (1973). *Sacred Books of the East*, Oxford.
- NUMRICH P.D. (2008). *The Boundaries of Knowledge in Buddhism Christianity and Science*.
- SCHOEPS H.J. (1967). *An Intelligent Person's Guide to the Religions of Mankind*, London.
- SMİTH J.D. (2010). *Budizm: Gizli Öğretisi*, İstanbul.